

Montana & Idaho — extra's

"Welcome to the United States. You can use the restrooms if you want."

Ook als je op voorhand, vóór je vertrek, een "ESTA" hebt aangevraagd — en betaald — mag je zomaar de States niet binnen. Eerst zijn er wat vragen, of je wapens, drugs of citrusvruchten bij je hebt. — "Nee." Waarna je gevraagd wordt om je auto opzij te zetten, en naar het kantoor te gaan. Op de deur lees je alvast de mededeling dat er geen openbare toiletten ("restrooms") zijn. Na een tiental minuten comfortabel wachten, in een zetel, ver van het loket, ben je zelf aan de beurt. Opnieuw een reeks vragen, vingerafdrukken, en een formulier. En nog enkele dollars. De 14 dollar van het ESTA waren niet goed genoeg. Alles heel correct en beleefd. Menselijk. Wanneer alle papieren klaar zijn, zegt de man met een glimlach : *"Welcome to the United States. You can use the restrooms if you want."* Dat heb ik dus gedaan.

**RATTLESNAKES
HAVE BEEN OBSERVED
PLEASE
STAY ON SIDEWALKS**

MEN

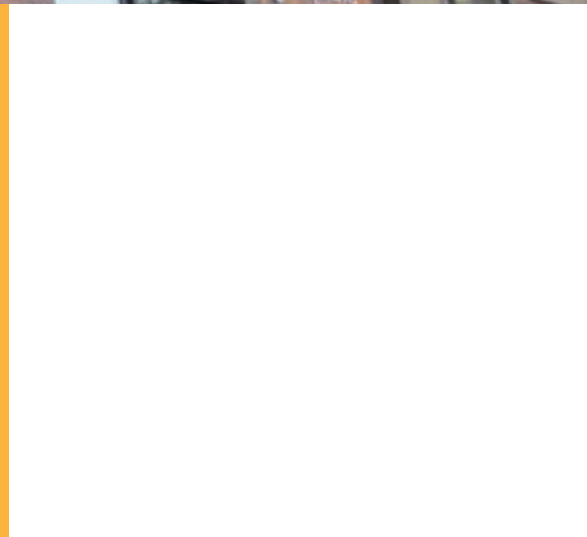
**NO
SMOKING**
WITHIN 25 FEET
OF BUILDING

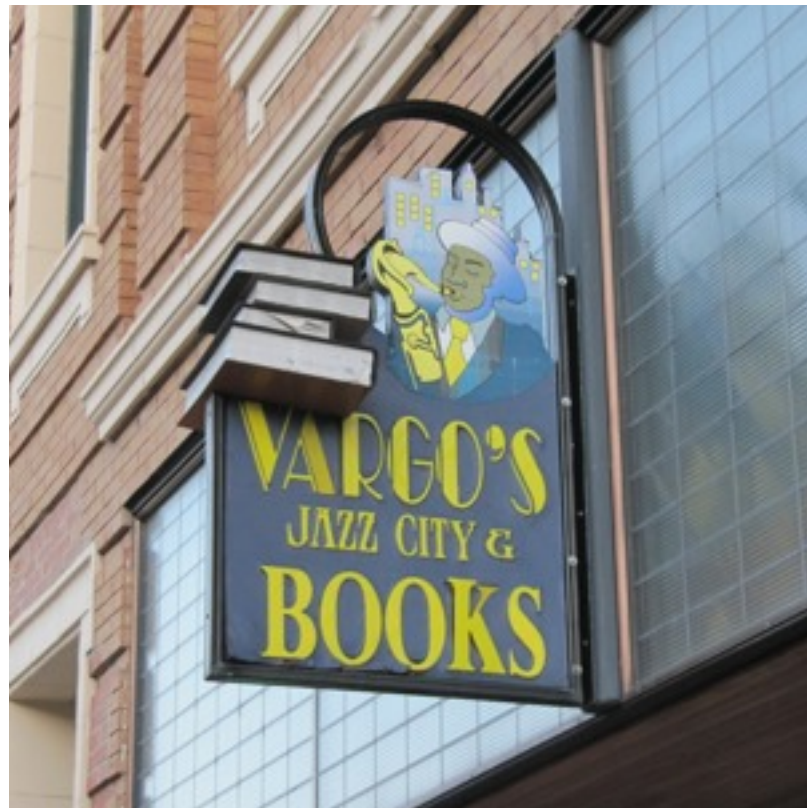
**NO
FIREARMS**
PERMITTED IN
THIS BUILDING

Roundup (Montana), Musselshell County Courthouse — Waar rook is, is ook vuur.

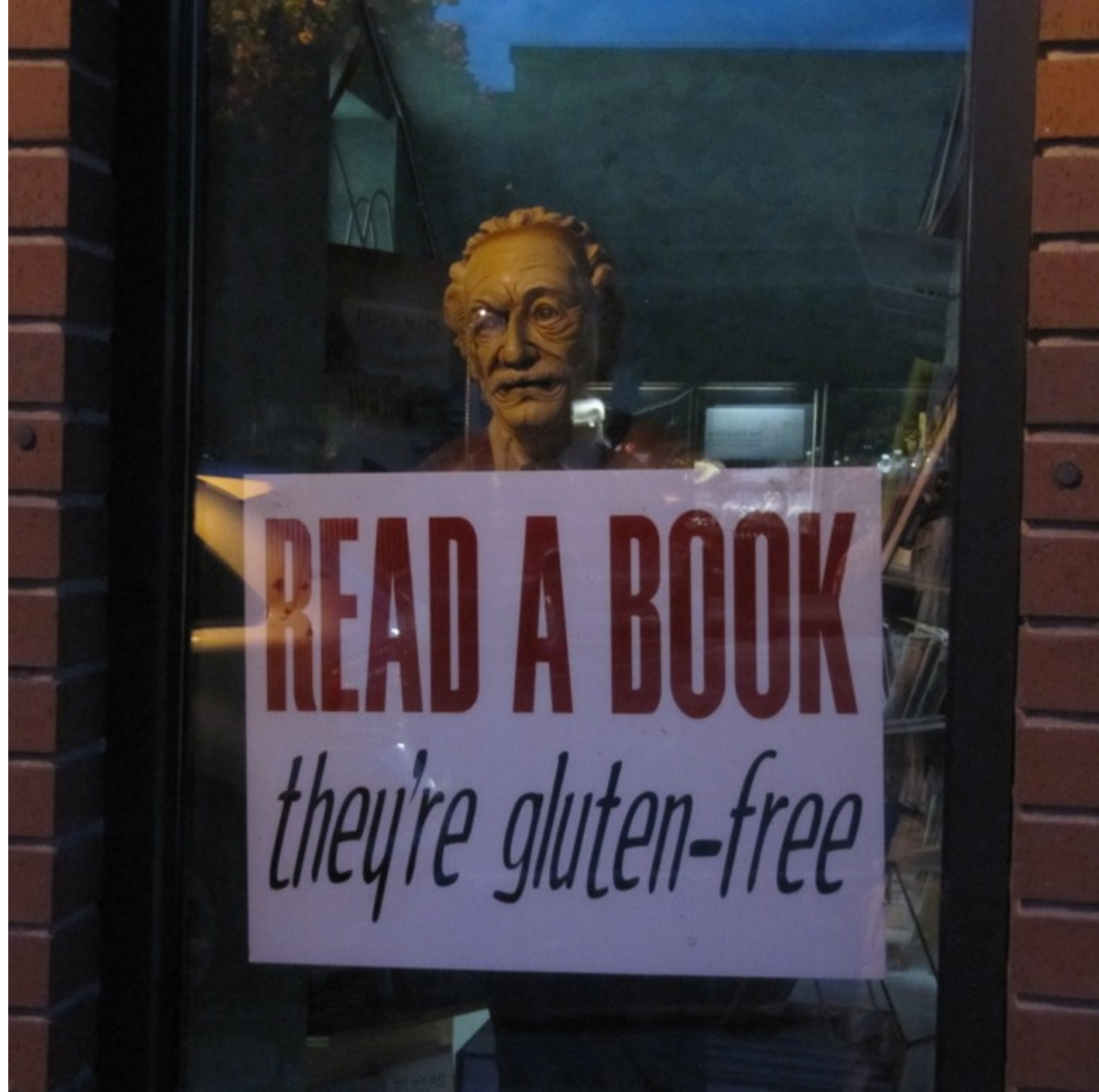

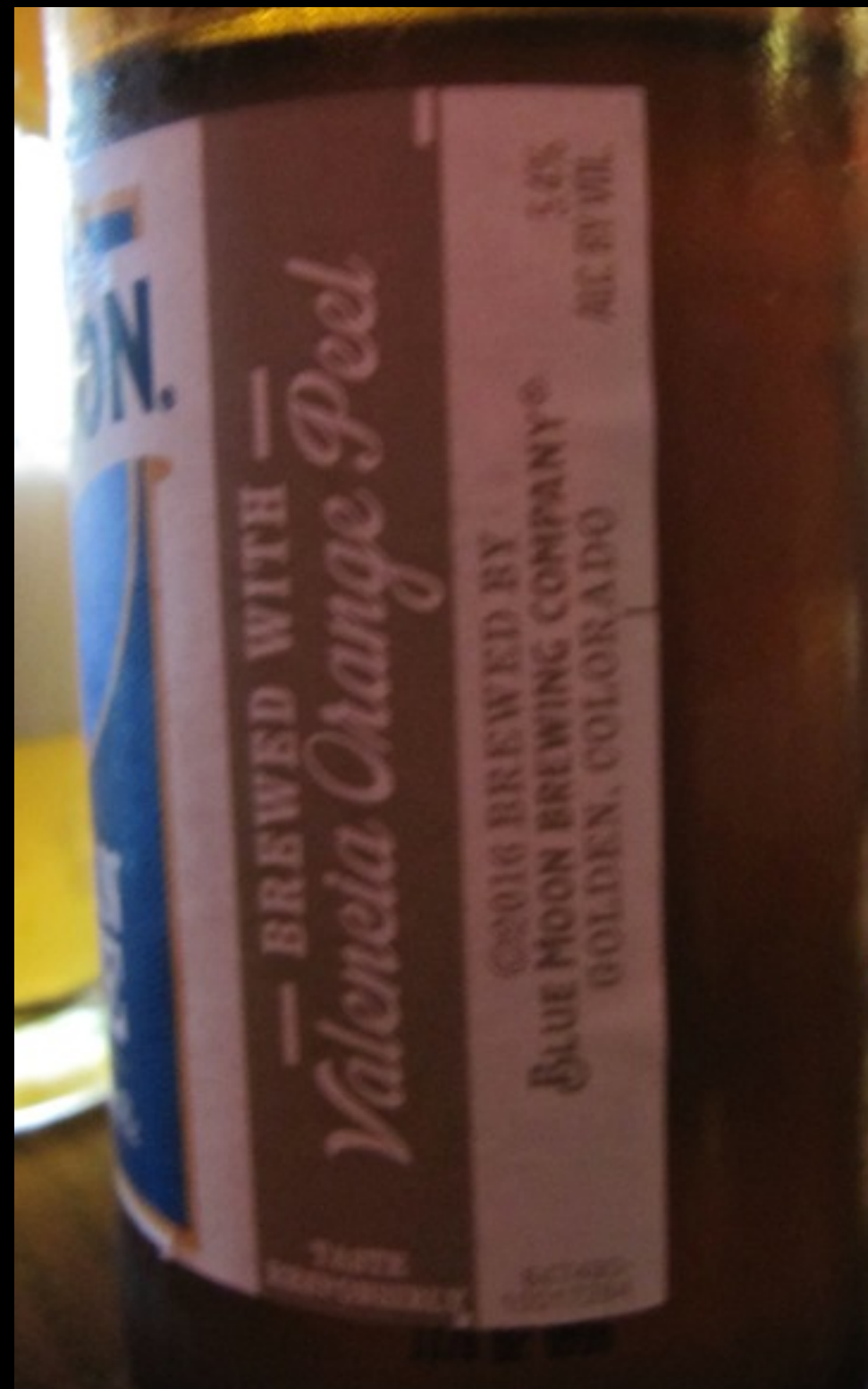
Bozeman (Montana), dit motel — op wandelafstand van het centrum — is een aanrader

◀ ▲ Bozeman Sandpoint ▶

Missoula (Montana), El Cazador, Mexicaans restaurant met in Colorado gebrouwen *Belgian White*, mét *Valencia*-appelsienschillen (uit Californië ?)

Billings (Montana), Northern Pacific Railroad, BNSF Railway, kruispunt Broadway en Montana Avenue

Billings (Montana)

"Wij blijven in Livingston, waar Main Street er nog vrijwel net zo bij ligt als op de koude najaarsdag toen Steinbeck zijn jasje kocht, en waar de treinen nog net zo weemoedig roepen als toen. (...)

De treinen bepalen het ritme van de stadjes. Hun aanwezigheid is onontkoombaar. Ze rijden langzaam dwars door tuinen en huizenblokken, mijlenlange slierten met steenkolenbakken en containerwagons, voortgetrokken door vier, vijf locomotieven die bij elke spoorwegovergang langdurig blazen en toeteren en tenslotte met een paar huilende fluittonen in de verte verdwijnen. Hun komen en gaan dringt door tot de verste slaapkamers in het Murray Hotel, ieder uur opnieuw, dag en nacht. Je leert ermee leven en slapen."

De tekst hiernaast is van Geert Mak en betreft Livingston (in Montana), de foto's heb ik in Billings genomen. Als je even het Murray Hotel in Livingston opzoekt, begrijp je waarom het dáár zo lawaaierig is. Het ligt naast het station.

De treinen zijn wél over heel de stad te horen, ook als ze in de verte kreunen. Ik weet niet hoe de bewoners er tegenover staan, die dag in dag de treinen mogen horen, maar voor mij zijn ze een van de sterkste indrukken van de reis. Een lichamelijke kracht. Als ik de foto's zie, hoor ik de treinen opnieuw, minuten lang — want ze zijn echt *mijlenlang*. Hun muziek overweldigt me, kruipt in me.

Behalve de wifi in de motels, en de gsm in de auto, lijkt een reis naar Montana op een reis in de tijd, naar de jaren zeventig, omwille van de (blanke) muziek die je er hoort (niet alleen Amerikaans, ik hoorde zelfs *Daydream* van de Belgische *Wallace Collection*, uit 1969, en dat was in Missoula, niet in het stadje Wallace) — meer Carole King dus dan Aretha Franklin —, maar ook omwille van de gebouwen, de interieurs, de auto's (die al enkele decennia geleden ontworpen zijn, of zelfs geassembleerd), de straten, de kleding... en de mensen. Zelfs de parkeermeters in de middelgrote steden (hier Missoula) zijn van het oude model met een draaiknop, dat we uit de jaren zestig kennen, en waaraan Franquin en Guust Flater zoveel plezier hebben beleefd. Ook de cartoons in de lokale kranten hebben nog steeds dezelfde helden die enkele decennia geleden vanuit Amerika de Europese kranten veroverden. Al kunnen sommige grapjes wel actueler zijn, zoals de vrouw die aan een spiegel vraagt, wie is de mooiste van het hele land, en de spiegel haar meldt dat het antwoord pas komt na eerst een "ad" — of reclame.

mijn Canadese huurauto in Missoula (Montana)

Aan dit motel in Great Falls kreeg ik gratis juridisch advies van een Amerikaanse advocaat.

Op de avond van 28 juni kom ik er toe, en vind de deur gesloten — met een bordje "OPEN" ernaast, én een bericht dat ook UPS langs is geweest, en voor de gesloten deur heeft gestaan.

Wachten.

Komt een Amerikaanse man naar me toe — een Texaan, en advocaat stelt hij zich later voor. Hij vertelt me dat de *motelkeeper* omwille van een technisch probleem is weggereden — een stuk loodgieterij gaan halen — en dra terug zal zijn. Wat later blijkt dat hij (of zij, weet ik niet meer) naar een stad drie uur ver gereden is, die ochtend al.

Wachten.

Het is een motel, dus wie al een kamer heeft, die kan nog binnen. Alleen nieuwe gasten niet — ik — en ook een man die zijn sleutel vergeten is. De Texaan schenkt me een glas gin-tonic, stelt me voor aan zijn vrouw, die van (verre) Vlaamse origine blijkt te zijn, en we praten lang over Amerika en Montana, over de mensen, en over het Amerikaanse rechtssysteem — dat uiteraard véél beter is dan het Franse (wat dacht je wel ?). Getrouw het advies van mijn reisgids, spreek ik niet over politiek. Hij wel.

Na het gesprek vraag ik me af, of het niet mogelijk is, buiten op de parking, de wifi van het motel te pakken te krijgen. Het is de Vlaams-Texaanse vrouw die me aan het wachtwoord helpt — ICT is niet *zijn* ding —, zodat ik mijn mails toch lezen kan.

Een bericht van het lange-afstands-reservatiebureau : *"Uw actie is vereist. We hebben geprobeerd u te bellen (...). (...) heeft vandaag contact met ons opgenomen over uw reservering (...). Wij bieden onze oprechte excuses aan voor het hierdoor ontstane ongemak. Met genoeg kunnen we u echter meedelen dat we een oplossing voor u hebben gevonden. Graag willen we de volgende accommodatie voorstellen als alternatief, wij denken dat het aansluit op uw behoeftes : Econo Lodge Ponderosa (...) Indien u het alternatief accepteert, dan kunt u de reservering zelf online maken (...)."*

Het on-line-bevestigen doe ik niet, maar ik rij er wel meteen naar toe, drie straten verder. Het is een uitstekend motel. Waar niemand van enige reservering voor me heeft gehoord.

Een gin-tonic, en dan de auto, in een mij toch onbekende Amerikaanse stad en staat. Maar ik heb een advocaat bij de hand. Die geeft me het advies, dat ik rijden kan.

Alhoewel : een Texaan, in Montana ?

The Windy City

Ik sta voor het voormalige State Theater in Harlowton. Komt een man naar me toe. "Wil je dat kopen ? — Nee", antwoord ik. "Ben jij de eigenaar misschien ?" Ook nee.

"Ik ben toerist, en trek straks weer verder. — Waarheen ? — Great Falls. — Great Falls ? Ben ik van. Daar is heel veel wind. The Windy City." "Is Chicago dan niet de Windy City ?" vraag ik. (Ik denk aan the Hawk, the All Mighty Hawk. Sommige toeristen, waaronder ik, willen per se laten kennen dat ze ook wat weten...) "Nee, the Windy City, dat is Great Falls. In Chicago zijn het alleen de politici die veel wind maken !"

(Een doordenkertje — mij heeft het even geduurd, en toen was de man al weer weg. Of ik.)

Sandpoint (Idaho)

Is dit beeld, met spelende kinderen, vóór het *County Court House* van Roundup, een aanmaning om niet te vaak of te snel Gemeentelijke (of "*Graafschappelijke*") Administratieve Sancties (GAS-boetes) op te leggen ? En om meisjes even avontuurlijk als jongens op te voeden ?

Het Amerika waar alles groot, krachtig en vooral stevig moet zijn, het Amerika dat van zware motoren in zware machines houdt, het Amerika waar niets bestaat dat niet op olie of steenkool draait, is dat hetzelfde Amerika van Apple, Google, Microsoft en zovele andere *high tech* ? Soms lijkt het me, dat het Amerika van Montana en zijn burens de 21ste eeuw nog liefst ruggewaarts betreedt.

In de dorpen en steden van Montana en Idaho wordt op de overmatig brede straten traag, rustig en voorzichtig gereden — vooral in zware *pickups* of SUV's — met verrassend veel aandacht en respect voor voetgangers. Ze rijden je er niet uit je schoenen of broek, en wachten tot je de straat overgestoken bent, om ze pas daarna langzaam in te draaien. Wie geen *pickup* wil of kan betalen, rijdt in een bescheidener auto van Aziatische makelij. Europese auto's zijn er uit het straatbeeld verdwenen, of zijn er misschien nooit geweest.

Buiten de stad wordt wel waanzinnig hard gereden (113 is het niet altijd gerespecteerde maximum op de weliswaar brede tweebaanswegen), ook door de zware en lange Amerikaanse trucks, waarvan de chauffeurs hoog in een andere wereld leven, én door motorrijders zonder helm of beschermende kledij. Terzake rekent Montana blijkbaar meer op overtuiging dan op dwang : voor elke verkeersdode staat er een wit kruisje langs de weg, en op *Highway 2* van Kalispell naar Idaho zijn dat er afgrijselijk veel.

(foto : Stanford, Montana)

De halteplaatsen op de (tolvrije) autowegen van Montana zijn heel zorgvuldig aangelegd en onderhouden.

Een van de opvallende kenmerken : de kwaliteit van de toiletten.

Dit zijn foto's uit het mannentoilet.

Een kamer van zeg maar drie op drie, en tot de voorzieningen behoren ook :

- **een verschoontafel voor baby's,**
- **een babyzitje aan de deur, zodat een kind dat meereist, maar niet verschoond moet worden, niet in de auto achterblijft, of gaat rondkruipen. (Door het zitje aan de deur te bevestigen is de kans allicht kleiner dat het kind bij het buitengaan vergeten wordt.)**

Missoula (2x) — Bozeman
Sandpoint — Bozeman — Great Falls (2x)

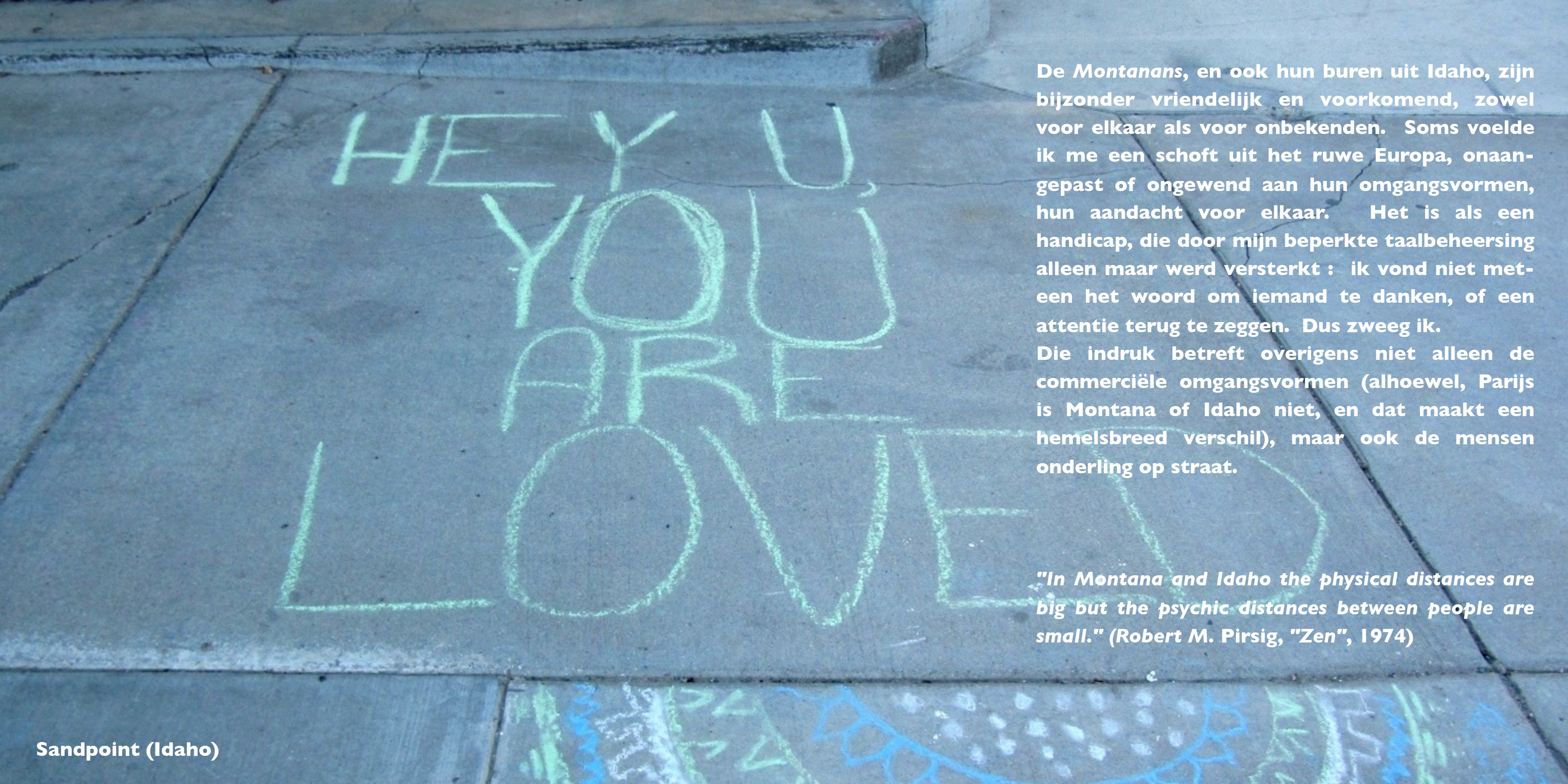

1	2
3	4

De steden Sandpoint (Idaho)
— foto's 1, 2 en 3 —
en Missoula (Montana)
— foto 4 —
denken aan de voetgangers.

HEY YOU
ARE
LOVED

De *Montanans*, en ook hun buren uit Idaho, zijn bijzonder vriendelijk en voorkomend, zowel voor elkaar als voor onbekenden. Soms voelde ik me een schoft uit het ruwe Europa, onangepast of ongewend aan hun omgangsvormen, hun aandacht voor elkaar. Het is als een handicap, die door mijn beperkte taalbeheersing alleen maar werd versterkt : ik vond niet meteen het woord om iemand te danken, of een attentie terug te zeggen. Dus zweeg ik.

Die indruk betreft overigens niet alleen de commerciële omgangsvormen (alhoewel, Parijs is Montana of Idaho niet, en dat maakt een hemelsbreed verschil), maar ook de mensen onderling op straat.

"In Montana and Idaho the physical distances are big but the psychic distances between people are small." (Robert M. Pirsig, *"Zen"*, 1974)